

Kombucha

Bächer Iván

Békésen ácsorogtam, könyököltem, újságot pörgettem, délutánoztam helyemen. Tudtam, hogy előbb-utóbb csak jön valaki.

Jött is. De órá, Janira, nem számítottam.

Évek óta valahol az agglomerációban él, szép asszonyával, kiröplésre kész nagy gyerekeivel, úgy tudtam legalábbis.

A kezében tartott szatyrot, melyet láthatóan valami nagyobb súly, alighanem egy, vagy több teli üveg húzott, óvatosan helyezte a földre le.

Csak aztán ölelt át, és csókolt meg jobbról-balról, érzékenyülten. Egy helyen dolgoztunk valamikor, jó cimborák voltunk. Szinte kérdés nélkül mondta azonnal:

– Szétmentünk Évával. Ráadásul csúnyán. Mindegy. Nem részletezem. Legyen elég annyi, hogy kismizett. A pesti kis lakás maradt. De az érdi ház, a kocsi, mind az övé lett, a számlákon lévő pénzt is gondosan leszívta. A kutyát, a macskát elpaterolta. Aztán jött négy markos állat, és kipakolta a pesti lakást is. Semmi sem maradt, érted, semmi. Egy könyv, egy latice se, semmi. Csak a kombucha.

– Micsoda?
– Kombucha.
– Na, valamid csak maradt. Mít sírsz...
– Tudod, mi az a kombucha?

– Gondolom, ott is volt valami kis kérés. Gomb utca. Tudom, az Kispest, Wekerle, nagyon jó hely...

– Hülye! Kombucha! Az egy gomba. Vagyis valami olyasmi. Teában kell tartani, és leinni róla a levét, és akkor nem döglesz meg többé soha. Éva már fél éve szórakozott vele, egy darabig itta, de aztán megunhatta, elfelejtkeztem róla én is, csak amikor kipakolta a lakást, és már nem maradt benne semmi más, csak egy jókora üveg, benne zavaros lé, meg a kombucha, akkor mondtam neki, hé ezt itt felejtetted, mire még visszaszólt, hogy: „Dobd ki, vagy fald fel, te baromagy!” És azzal bevágta az ajtót.

Én pedig ott maradtam egy üres lakásban egy kombuchával. Nézegettem egy kicsit, láttam, mindenféle szálak lógnak ki belőle, kicsit lefegett, mozgott az egész, olyan volt, mintha élne. Persze eleinte nem foglalkoztam sokat vele, elmentem pár napra vidékre,



Fotó: Teknős Miklós

elég rossz állapotban vetődtem haza, aztán gondoltam, csak kivágom ezt a szivacsot, ki akartam valami szedővel kaparni az üvegből, de akkor megint, mintha megmozdult volna, ráadásul nagyobbak is tűnt, és mintha több szakála is lenne, szóval megváltozott a kombucha. És onnantól elkezdtem figyelni. És rájöttem, hogy a kombucha él. Nem állat, nem növény, nem ember, de él. Teste van, növekszik, érez. Sőt, lát és hall is. Beszéltem hozzá, és láttam, hogy reagál a szóra. Ért belőle. Hálás a szóért. A hangoskodást, a kiabálást persze nem szenvedheti. De ha csöndesen, nyugodtan, egyenletesen beszélsz hozzá, azt meghálálja nagyon. Kismul, elnyúlik, visszajelez. Persze igényli is a törődést. Rájöttem, ha hanyagolom, akkor összetöpped, megráncosodik. Ugyahogy már nemigen hagyom magára. Vettem neki egy kisasztalt, oda föl tettem. Magamnak pedig egy jó fotelt az asztalka mellé. Ott olvasok neki. Nagyon szereti az irodalmat. Rájöttem, hogy Mikszáthot szereti a legjobban. Hát megvettem neki egy csomót. Azt olva-

som most föl sorban: A fekete várost, a Beszterce ostromát, a Szent Péter esernyőjét. Jaj istenem., azon elsírta magát. Ahogy az kezdődik: „Özvegy tanítóné halt meg Halápon.” Ő rögtön megértette, hogy ez micsoda gyönyörű regényfelütés. Remegett a lében. Nagyon jó lélek ez, a kombucha. Nemigen vagyok meg már én sem nélküle. Ha elmegyek...

– Csak tán nem?
– De igen, itt van most is velem.
– Mutasd!

– Hát, azt hiszem, még alszik. Jani lehajolt, óvatosan kihúzott egy zavaros lével teli tizliteres, csatos befőttesüveget.

– Tegnap cseréltem a teát rajta, ilyenkor nagyon jó alvókája van...

Föltette a pultra az orrom elé a bankát, és kinyitotta. Belemeredtem, és hátra is hőköltem azonnal. Az üvegben lévő bűzös folyadékban egy gyerekefej nagyságú, fekália színű, ótvar takony remegett.

– Kombucha.

– Kombucha.
– Szép.
– Ugye...
– Igen... Igen... És te ennek le szoktad inni a levit?

– Hát... Eleinte eszembe se volt. Roszszul voltam, mikor cseréltem rajta. De most már muszáj vagyok. És nem is olyan rossz. Lehet bele tenni egy kis konyakot is. Vagy vodkát... Iszom... Muszáj vagyok. Eddig füttyültem betegségre, rákra, gondoltam, kit érdekel, hogy én feldobom-e a pacskert, avagy még húzom egy kicsit. De most már vigyáznom kell magamra.

Szeme ekkor egy kicsit elpárasodott: – Énnekem már élnem kell addig, amíg ő van. Felelős vagyok érte. Ő tőlem függ. Ellágyulva nézte az üvegben szunyókáló ázalékot, óvatosan rácsukta a tetejét, beletette az üveget a szatyorba, gyorsan bedobta az újabb decit, letett valami pénz az asztalra, majd kicsit szabadkozva, de határozottan, mint akinek fontos teendői vannak még aznap, elkészönt.

Mi kutyánk kölke

Kondor Vilmos: Budapest noir

Horeczky Krisztina

A magyar krimi és bűnregény: szürke szamárnak a ködben. Az egyik legnépszerűbb tömegműfaj került látóhatáron kívülre, jóval a rendszerváltozás előtt; eltűnése ugyanúgy észlelhető a honi filmgyártásban, mint a zsidobongó könyvpiacban. Az idei Filmszemlén Gigor Attila remeklése, A nyomozó, hajszolta (okkal) mediterrán hangulatba a mozirajongókat, kivált az ifjú szíveket dobogtatva meg. Ennek előtte András Ferenc Dögkeselyűje (1982) volt figyelemre érdemes, lelkesítő diplomázó Kondor Vilmos szintúgy e nálunk mostohasorsra ítélt, már-már elfeledett, (közönség)zsánerben debütált. Föltűnő, hogy – akár a fiatal filmszín-

lő – klasszikus, tiszta (ihlet)forrásból merített: mely a film noir, és az amerikai-nagyvárosi, főképp Raymond Chandler, Dashiell Hammett-fémjelezte hard-boiled krimi.

Illúziótlan történetünk 1936 októberében – Gömbös Gyula halálakor – veszi kezdetét. Majd szüntelen ömlik az eső, Gordon Zsigmond, Az Est bűnügyi hírlapírója felöltöben, fején (hol máshol?) kalappal, főlhajtott gallerral rója leginkább a Nagykörutat, és környékét, szertartásosan költve el kávéját az Abbáziában. Míg egy nap a Nagydiófa utca egyik kapualjában kéjnő holttestére bukkannak; retiküljében Mirjam (női zsidó imakönyv) lapul. Az öt esztendeje az Egyesült Államokból hazatérő Gordon megszállottként bogozza ki a jó családból származó úrilány sorsfonalát.

Az 1954-es évszámú szerző – a keresztény-nemzeti Horthy-éra korszelleméhez illően – sötét-kíméletlen, főképp morálisan felkavaró munkája különleges kutatómunkáról tanúskodik; így a Budapest noir törté-

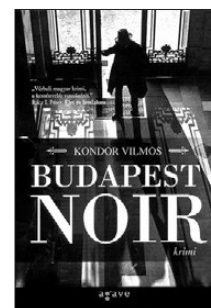
nelmi kriminek (is) mondható. Ugyanakkor, az alkotó nem hengeg – csupán fölkészültségét bizonyítja. Igaz, eleinte túlságos igyekezettel. Ezért, hogy a mű – nagyjából – feléig néha olyan benyomásom támadt, mintha egy útinform-jelentést böngészne. Kondor zavaró aprólékossággal írja le, hőse hogyan, mely közlekedési eszközök segítségével jut el x ponttól a célállomáshoz. Érdekes, hogy ez az élvezetes olvashatóságot gátló, száraz tényyszerűség alakábrázolására korántsem jellemző. Miközben gyógyító karaktereket formál (zugfényképésztől, detektívfelügyelőtől, szerkesztői archívátortól, madámtól, kávémagnástól, ökölvívó edzőn át a kórboncnokig) tágas teret ad a képzeletnek. Így Gordon fizimiskájáról semmiféle tájékoztatást nem nyújt; egyáltalában keveset tudunk meg erről – az épp ezért is – rejtélyes, harminchat esztendő, keményvonalas krimi esetében azonban (számomra) nem eléggé kiábrándult-cinikus-búskomor férfiról. Aki – és ez a ha-

misítatlan hard-boiled esetében kizárt – vadromantikus igazságosztó gesztussal majd a fölborult erkölcsi világrend helyreállítását szorgalmazza.

Ami azonban elsősre szembeötlő: e nagyigényű munka tökéletes forgatókönyv-alapanyag. (Rá is bukkantam a filmadaptációs tervekről szóló hírre a hvg.hu-n.) Részint, mert Kondor kiváló ritmusú, feszes, hibátlan párbeszédei bámulatos fegyverzettségéről tanúskodnak. Különösen nagyszerűek Gordon finom humorú dialógusai tűzrólpattant-bölcs társnőjével, Eckhardt Krisztinával, és szenvedélyes lekvárfőző, nyugdíjas orvos tatájjával.

A stílusgazdag Budapest noir nem csupán „hiánypótló” darab. Kondor Vilmos írói entrée-ja szép reményekre jogosít. Várom, legközelebb kinek ered forró nyomába önjelölt detektívje – a pesti macskakövek.

Agave, 193 oldal, 2480 forint



Kondor kiváló ritmusú, feszes, hibátlan párbeszédei bámulatos fegyverzettségéről tanúskodnak.

A magányos harcos

Viola József: Válogatott versek 1944-2007

Ferenc Győző

Viola József hat évtizedes, szabálytalan és végig árnyékban töltött költői pályájának összefoglalása ez a kötet. Egész életében szívesen küzdött azért, hogy létrehozza költészetét, azonban szinte semmire nem volt hajlandó – vagy alkatilag képes –, hogy önmagát mint költőt fogadtassa el. Versei először a Ne mondj le semmiről című antológiában jelentek meg, 1974-ben. Nemzedékéből (1927-ben született) alighanem ő a legkésőbb jutott szóhoz, jellemző adat, hogy az antológiában a vele azonos évszámú Lator László mutatta be. És bár mindvégig az irodalom peremvidékén

mozgott (lakhelyileg is öntudatos külvárosi), a Babbitstól vett kötet cím ötletét mégis mintha az ő Szolgálat című verse adta volna: „nem mondom sose le / semmiről és nem vágyok semmire!” De ettől sem került beljebb, igaz, nem is akart.

Válogatott versei feltehetőleg születésének nyolcvanadik évfordulójára jelentek meg, minden ünnepélyesség nélkül. Őt korábbi kötetének anyagát négy ciklusba rendezte, és annyira került minden külsőséget, hogy nem jelölte a versek keletkezésének idejét, és még egy fülszöveg sem igazít el a válogatás szempontjairól. Elég, ha itt vannak a versek, fölösleges minden körítés, gondolhatta a konok költő. Aki festő is, és kitűnő képet választott kötetének címlapjára: a Fáklyavívó nyers ecsetvonásokkal megfestett alakja beleolvad a háttérbe, csak sötét tekintete és a kezében tartott fáklya lobogása hatol át az éjszakán.

De milyen jellemző, hogy lefelé tartja a fáklyát. Mert költészetében minden lefelé

irányul, lírája a létezés zavarosan fortyogó mélyeit kutatja.

Viszonylag korai, azon a napon című versében (így, kis kezdőbetűvel, hiszen lefokozott napról van szó) anyja halálát beszéli el kiszáradt torokkal, kényyszeresen részletezve, hogyan oldotta meg féloldalára megbénult anyja végzetését. De Violánál a szerelem sem a lélek ujjongó szárnyalása. Nem mondhat mást, hiszen pontos megfigyelő: az bizony az altesti gerjedelem feltolulása, mint a Szép voltál ciklus bármelyik verse, különösen Viola talán legismertebb költeménye, a Nyelvecscók mutatja. Igaz, körülbelül a legtöbb, amit az élet adhat. Egész élet-szemléletének összefoglalása Borongó tavasz című versének négy sora: „Otthonod csak árok lehet, / hová beled ürítheted / gyarlón, mint az állat, amely / addig egy kis békére lel.” Ez a kép, amely kifordítja József Attila sokszor idézett képét a „szükségét végző vadállat”-ról, egyben azt is jelzi, hogy Viola magányos költészeté

mennyire tudatosan kötődik hagyományokhoz és azokat milyen alkotó módon hasonítja saját hangjához.

Ez a hang mélyről fakad fel, rekedten szól, nem titkoltnagy ellenállást kell leküzdenie, mire megformálja szavait. Szavai érdekes, darabosak, olykor, főleg ifjúkori verseiben, nem illeszkednek egymáshoz hézagmentesen. A szaggatott beszédből, váratlan kihagyásokból alakította ki poétikáját, amely mégis verssé sűrítette felkavaró közlendőit. Kései verseiben a lírai történetmondás folyamatossá válik ugyan, de, hogy úgy mondjam, ebben sincs sok köszönet: a történetek rendre a lét alig elviselhető lefokozottságáról szólnak.

Viola versei olyasmiről beszélnek, amiről inkább hallgatni szokás, vagy ha mégis muszáj megemlíteni, illúziókkal dekorálunk. Ő ehelyett sokkal többet ad: a szembenézés bátorságát. Magányos lírai harcos, meg kell becsülni.

Orpheusz, 224 oldal, 1800 forint



Ez a hang mélyről fakad fel, rekedten szól, nem titkoltnagy ellenállást kell leküzdenie.